



Enheten för tillsyn
Lotta Reimers
08-7854406

Rapport från inspektion hos Överförmyndarnämnden i Stockholms stad den 29 och 30 oktober 2014

Sammanfattning

Länsstyrelsen har efter inspektionen funnit anledning att rikta allvarlig kritik mot Överförmyndarnämnden i Stockholms stad på följande punkter.

- Bristfällig hantering av ansökningar om ställföreträdare.
- Bristfällig hantering av ärenden angående anmälan om behov av ställföreträdare.

Länsstyrelsen ålägger nämnden att senast den 1 maj 2015 underrätta Länsstyrelsen om vilka åtgärder som nämnden avser att vidta med anledning av kritiken.

Länsstyrelsen har även funnit anledning att rikta kritik mot Överförmyndarnämnden i Stockholms stad på följande punkter.

- Lång handläggningstid för granskning av årsräkningar.
- Bristfällig hantering av sluträkning m.m. i ett förmynderskap.
- Ansökan om upphörande av förvaltare och överklagande av arvode har inte överlämnats till tingsrätten.
- Bristfällig tillsyn av att redovisning ges in i två förmynderskap.
- Avsaknad av omprövning av förvaltare i vissa ärenden.
- Bristfällig hantering och granskning av årsräkningar i ett förmynderskap.
- Lång handläggningstid i ett ärende angående ansökan om köp av värdepapper.

Inledning

Länsstyrelsen granskade vid tillsynsbesöket slumpvis utvalda akter, fördelade på 22 godmanskap, 30 förvaltare, 30 förmynderskap, 8 akter angående god man för ensamkommande barn och 15 akter angående ansökningar och anmälningar om behov av ställföreträdare. Se bilaga med aktnummer över granskade ärenden.

Efter aktgranskningen gick Länsstyrelsen tillsammans med Överförmyndarnämnden i Stockholms stad (nämnden) igenom de frågor som uppstått vid granskningen av akterna. Vid sammanträdet medverkade Kennet Öhlund och Joanna Graumann Walnstedt från nämnden och Sophie Carlgren, Johan Lidman, Lotta Reimers och Lisa Wellenius från Länsstyrelsen.

I den mån Länsstyrelsen har funnit anledning att kommentera nämndens handläggning av ärendena framgår detta nedan med hänvisning till aktuella aktnummer.

Aktgranskning med allvarlig kritik

Ansökningsärenden

Vid Länsstyrelsens inspektion år 2009 (se dnr 203-2099-2010) uppgav nämnden att de sedan den 1 oktober 2009 överlämnar alla ansökningar om ställföreträdare direkt till tingsrätten, som felskickade handlingar. Vid Länsstyrelsens förevarande granskning av ärenden angående ansökningar om god man eller förvaltare som inkommit till nämnden före år 2013 framkom bl.a. följande.

- I akt 28307 inkom en anmälan om godmanskap den 25 augusti 2011. Nämnden begärde i september 2011 komplettering i ärendet från huvudmannen. Huvudmannen gav in en egen ansökan om god man den 13 december 2011. Nämnden begärde den 12 januari 2012 komplettering från huvudmannen. Det var den senaste dokumenterade åtgärden i ärendet.
- I akt 28794 inkom en anmälan om godmanskap i november 2011. Huvudmannen gav därefter in en egen ansökan samma månad år 2011. Nämnden begärde den 19 december 2011 komplettering från huvudmannens dotter som är föreslagen god man. En ansökan om godmanskap från dottern gavs in den 3 januari 2012. Nämnden fann att dottern inte var lämplig och skickade därför en skrivelse till huvudmannen den 14 mars 2012. Den 25 april 2012 inkom en ny ansökan om god man från huvudmannen med ett nytt förslag på god man. Nämnden fann att även denna person inte var lämplig och skickade därför en ny skrivelse till huvudmannen den 29 april 2012. Den 20 februari 2014 påminde nämnden huvudmannen om att ge in nytt förslag. Nämnden begärde den 27 oktober 2014 komplettering från socialtjänsten och skickade samtidigt en skrivelse till huvudmannen som uppmanades uppge om det fortfarande finns behov av god man.
- I akt 30097 inkom en anmälan om godmanskap den 7 juni 2012. Nämnden begärde komplettering från huvudmannen den 19 juni 2012. Huvudmannen gav in en egen ansökan om god man den 13 september 2012. Den 2 april 2013 inkom ett nytt läkarintyg. Den 22 maj 2014 inkom en utredning från socialtjänsten. Den 7 juli 2014 begärde nämnden komplettering från huvudmannen. Den 17 juli 2014 gav huvudmannen in en ny ansökan samt ett läkarintyg. I dagboken finns antecknat att nämnden den 9 oktober 2014 har påbörjat rekrytering av god man.
- I akt 30885 inkom den 1 oktober 2012 från huvudmannens dotter en ansökan om god man. Dottern uppgav att behovet var akut. Nämnden kontaktade dottern den 18 oktober 2012 om att ge in komplettering och uppgav att nämnden ska kontakta socialtjänsten. Det var den senaste dokumenterade åtgärden i ärendet.
- I akt 31272 inkom en anmälan om behov av god man den 7 december 2012, med läkarintyg och social utredning. Nämnden begärde den 2 april 2013 komplettering från huvudmannen (som enligt läkarintyget har en utvecklingsstörning). Den 15 april 2013 inkom huvudmannen med en egen ansökan om god man, inklusive ett förslag på god man. Nämnden begärde in ett åtagande från den föreslagne gode mannen den 3 juni 2013. Den 12 mars 2014 begärde nämnden att huvudmannen skulle ge in sitt samtycke till godmanskapet. Den 23 juli 2014 begärde nämnden in ytterligare ett

åtagande från föreslagen god man. Den 27 oktober 2014 begärde nämnden in komplettering från huvudmannen. Nämnden uppgav i skrivelsen att de antar att huvudmannen inte har behov av god man och att de kommer att avskryva ärendet om huvudmannen inte hörs av före den 11 november 2014.

Enligt 11 kap. 15 § föräldrabalken (FB) får ansökan om anordnande av god man enligt 11 kap. 4 § eller förvaltare göras av förmyndare, den som ansökningen avser, hans eller hennes make eller sambo, närmaste släktingar och av överförmyndaren. Beslut om anordnande fattas enligt samma lagrum av rätten. Den nya lagstiftning som trädde i kraft den 1 januari 2015 innebar ingen förändring av detta förhållande. För ansökningar om ställföreträdarskap från behörig part är således tingsrätten rätt instans och dylika ansökningar som inkommer till överförmyndaren ska därför överlämnas dit som felskickade.

Vid förevarande inspektion har dock Länsstyrelsen funnit fem ärenden som innehåller en egen ansökan från huvudmannen eller annan behörig sökande och som inte överlämnats till tingsrätten. Länsstyrelsen kan konstatera att samtliga dessa ärenden har inletts med att någon, t.ex. socialförvaltningen, anmält att huvudmannen har behov av ställföreträdare och att det först därefter inkommit en ansökan från huvudmannen eller annan behörig sökande. Länsstyrelsen vill betona att i samma stund som en sådan ansökan ges in till nämnden ska den överlämnas till tingsrätten.

I akt 31272, där en egen ansökan getts in av huvudmannen, angav nämnden i ett brev till huvudmannen den 27 oktober 2014 att ärendet kan komma att avskryvas om inget svar ges in. Länsstyrelsen vill påpeka att nämnden inte är behörig att avskryva ansökningar, det kan endast tingsrätten göra, såsom rätt instans.

Länsstyrelsen granskade även ett av nämndens styrdokument kallat 'anordnande av god man'. I dokumentet beskrivs processen som en handläggare på nämndens kansli ska följa när det är fråga om ett godmanskap ska anordnas eller inte. Enligt processbeskrivningen utreder nämnden både anmälningar och ansökningar på samma sätt, det vill säga båda sortens ärenden ska vara kompletta innan de överlämnas till tingsrätten.

Nämnden uppgav att de är medvetna om att handläggningen varit bristande i dessa ärenden och att ansökningarna borde ha skickats direkt till tingsrätten. Nämnden uppgav att när de överlämnar ansökningar till tingsrätten så får de ofta omedelbart tillbaka ett föreläggande om att ge in handlingar och yttrande och att det verkar omständigt. De har förut haft rutinen att skicka direkt till rätten men sedan har det uppstått diskussioner om gränsdragningen mellan anmälnings- och ansökningsärenden. De uppgav att det ibland är svårt att avgöra om 'ansökan' i själva verket bara är ett samtycke från huvudmannen.

Justitieombudsmannen (JO) har riktat allvarlig kritik mot en överförmyndare i beslut 3437-2013 där det dröjt upp till två och ett halvt år innan ansökningar överlämnades till tingsrätten. JO uttalade då följande.

JO har tidigare uttalat att en överförmyndarnämnd som får in en ansökan om godmanskap enligt 11 kap. 4 § FB *snarast* bör överlämna ansökan, eventuellt tillsammans med ett eget yttrande i saken, till tingsrätten (se bl.a. JO 2005/06, s. 422 f). Bestämmelserna i FB ålägger i den aktuella situationen inte

överförmyndarnämnden någon annan skyldighet än att, i enlighet med vad som kommer till uttryck i 4 § förvaltningslagen (1986:223), hjälpa sökanden till rätta.

Det är naturligtvis angeläget att den som behöver hjälp av en god man med att bevaka sin rätt, förvalta sin egendom eller sörja för sin person kan få den hjälpen utan dröjsmål. I de fyra ärenden som jag har granskat tog det emellertid mellan sex månader och två och ett halvt år från det att ansökningarna kom in till överförmyndarnämnden till dess att nämnden överlämnade dem till den instans som skulle ta ställning till dem, [tingsrätten]. Den grundläggande anledningen till att det tog så lång tid var att överförmyndarnämnden tog på sig uppgiften att se till att ansökningarna var kompletta med läkarintyg och förslag på god man innan de lämnades över till tingsrätten. Detta var uppenbarligen en uppgift som nämnden inte klarade av. Handläggningen präglades i hög grad av passivitet från nämndens sida.

Länsstyrelsen ser mycket allvarligt på att ansökningar som borde ha överlämnats till tingsrätten redan för upp till tre år sedan, vid inspektionen fortfarande fanns kvar hos nämnden. Länsstyrelsen ser också allvarligt på att nämnden tycks överväga att avskriva dylika ansökningar trots att nämnden inte är rätt instans. Nämnden förtjänar allvarlig kritik för sin handläggning av ansökningsärendena. Länsstyrelsen uppmanar också nämnden att se över sin processbeskrivning så att kansliet hanterar ansökningsärendena korrekt.

Länsstyrelsen ålägger nämnden, i enlighet med 24 § förmyndarskapsförordningen (1995:379), att senast den 1 maj 2015 underrätta Länsstyrelsen om vilka åtgärder som nämnden avser att vidta med anledning av kritiken. Länsstyrelsen kommer vid nästa inspektion, under år 2015, att följa upp att handläggningen av ansökningsärenden förbättrats.

Anmälningssärenden

Vid Länsstyrelsens granskning av ärenden angående anmälningar om behov av ställföreträdare som inkommit före år 2013 framkom bl.a. följande.

- I akt 28918 inkom en anmälan om behov av god man den 2 december 2011. Av anmälan framgår att huvudmannen inte förstår vad saken gäller. I anmälan fanns även ett förslag på god man. Nämnden skickade den 12 december 2011 en blankett för åtagande till den tilltänkta gode mannen. Därefter skrev nämnden den 27 oktober 2014 till den tilltänkta gode mannen igen och undrade om behovet av god man kvarstår. Nämnden uppgav i skrivelsen att de kommer att avskriva ärendet om de inte får något svar före den 10 november 2014.
- I akt 28970 inkom en anmälan om behov av god man den 9 december 2011. Nämnden begärde samma dag in komplettering från huvudmannen. Ett nytt läkarintyg gavs in den 14 maj 2013. Nämnden begärde den 13 juni 2013 komplettering från huvudmannen. Nämnden skickade den 7 februari 2014 ut en kopia av samma brev till huvudmannen, som påminnelse. Enligt dagboken gavs ett läkarintyg in den 21 juli 2014 men det kunde inte återfinnas i akten.
- I akt 29463 inkom en anmälan om behov av förvaltare den 27 februari 2012. Den 23 mars 2012 begärde nämnden att läkaren skulle ge in komplettering i form av social utredning och utförliga utgifter om huvudmannens ekonomi. Ett nytt läkarintyg inkom den 13 december 2013.

Den 27 maj 2014 inkom en anmälan från socialförvaltningen. Den 23 oktober 2014 begärde nämnden in komplettering från socialtjänsten.

- I akt 30021 inkom den 28 maj 2012 en anmälan om behov av interimistiskt förvaltare. Den 5 december 2012 begärde nämnden in komplettering från huvudmannen. Den 22 februari 2013 beslutade tingsrätten att avslå en egen ansökan om god man från huvudmannen med motiveringen att det krävs utredning för att anordna god man och att sådan utredning inte inkommit. Nämnden har den 12 mars 2013 noterat i dagboken att huvudmannen av misstag skickat sin komplettering av ärendet till tingsrätten och att handlingarna nu skickats till nämnden. Samma dag begärde nämnden in ett åtagande från en föreslagen god man. Det är den senaste dokumenterade åtgärden i ärendet.
- Akt 30096 och 31133 rör samma huvudman. I akt 30096 inkom den 7 juni 2012 en anmälan om behov av förvaltare. Den 24 augusti 2012 beslutade nämnden att inte ansöka om förvaltare och meddelade detta till anmälaren. Enligt dagboken gavs det in komplettering den 8 november 2012, men den återfanns inte i akten. Det är den sista dokumenterade åtgärden i ärendet. I akt 31133 gavs en anmälan om behov av förvaltare in den 20 november 2012. Den 28 november 2012 inkom en skrivelse från huvudmannen. Den 1 mars 2013 inkom komplettering från socialförvaltningen. Det är den senaste dokumenterade åtgärden i ärendet.
- I akt 30486 inkom anmälan om behov av god man den 3 augusti 2012. Den 6 augusti 2012 begärde nämnden in komplettering från huvudmannen och påminde den 29 augusti 2012. Den 8 november 2013 inkom ett läkarintyg. Den 11 mars 2014 skickade socialförvaltningen epost till nämnden om att de ville bli kontaktade. Nämnden svarade per mail och frågade vad det gällde. Socialförvaltningen skickade ytterligare epost den 26 augusti 2014 och bad om återkoppling i ärendet. Den 5 september 2014 skickade socialförvaltningen in ytterligare en skrivelse. Nämnden uppgav i ett svar den 23 oktober 2014 att ärendet är 'i balans' och egentligen borde avskrivits men inte blivit avslutat på ett korrekt sätt och att ärendet kommer att avskrivas om de inte får in ett samtycke från huvudmannen. Den 24 oktober 2014 frågade nämnden skriftligen huvudmannen om denne fortfarande vill ha god man.
- I akt 30600 inkom den 29 augusti 2012 en anmälan om behov av god man. Nämnden begärde den 6 september 2012 komplettering från huvudmannen. Det är den senaste dokumenterade åtgärden i ärendet.
- I akt 30959 inkom den 24 oktober 2012 en anmälan om behov av ställföreträdare. Den 15 januari 2013 begärde nämnden in komplettering från socialförvaltningen. Det är den senaste dokumenterade åtgärden i ärendet.
- I akt 31371 inkom en anmälan om behov av god man den 27 december 2012. Nämnden begärde den 4 januari 2013 komplettering från socialförvaltningen och huvudmannen. Den 28 oktober 2014 påminde nämnden enbart huvudmannen och uppgav att ärendet kommer att avskrivas om de inte fått svar före den 11 november 2014.

Länsstyrelsen kan konstatera att nämnden vid inspektionen hade ett flertal öppna anmälningssärenden som blivit liggande helt utan, eller med väldigt få, åtgärder under mycket långa tidsperioder. Två ärenden var över tre år gamla. Sex ärenden var över två år gamla. Av akterna framgår inte att nämnden ansett att dessa huvudmän saknar behov av ställföreträdare, utan ärendena tycks ha blivit liggande av andra orsaker.

I vissa fall tycks ett komplett underlag för anmälan finnas men de har begärts in igen, ibland på grund av att det gått lång tid sedan de gavs in första gången. I vissa fall har inga åtgärder alls vidtagits i ärendet på ett par år, i vissa fall har det gått ett år mellan varje åtgärd. I flera fall saknas enbart förslag på ställföreträdare, men det finns inga dokumenterade åtgärder som visar att nämnden försökt hitta en lämplig ställföreträdare. I vissa fall har istället huvudmannen uppmanats inkomma med förslag på ställföreträdare. Mycket få påminnelser har skickats ut när en handling inte inkommit, istället har ärendet blivit liggande, till dess nämnden av någon anledning vidtagit någon åtgärd. När huvudmannen har tillfrågats om att inkomma med kompletteringar har sällan även t.ex. socialförvaltningen tillfrågats. I ett fall (akt 28918) framgår att huvudmannen inte förstår vad saken gäller, men nämnden har ändå uppgett att ärendet kan komma att avskrivas om inte kompletteringar inkommer.

Enligt 7 § förvaltningslagen (1986:223) (FL) ska varje ärende där någon enskild är part handläggas så enkelt, snabbt och billigt som möjligt utan att säkerheten eftersätts. Vid handläggningen ska myndigheten beakta möjligheten att själv inhämta upplysningar och yttranden från andra myndigheter, om sådana behövs. Länsstyrelsen vill understryka att en snabb handläggning hos överförmyndaren av rättssäkerhetsskäl är viktig för den enskilde som annars kan riskera att dennes personliga eller ekonomiska förhållanden blir försämrade om godmanskap eller förvaltarskap fördröjs.

I rapporten från inspektionen år 2011 (dnr 203-2011-33353) framförde Länsstyrelsen att det är viktigt att nämnden beaktar den s.k. officialprincipen vid hanteringen av anmälningssärenden. Det innebär att varje förvaltningsmyndighet har på sedvanerättslig grund en utredningsplikt, dvs. ansvar för att ärendena blir tillräckligt utredda (se prop. 1985/86:80 s. 19).

När nämnden fått en anmälan om behov av ställföreträdare ska nämnden ta ställning till om de ska ansöka till tingsrätten om anordnande av ställföreträdare. De ärenden som Länsstyrelsen granskade inleddes för två eller tre år sedan. Enligt Länsstyrelsen är det uppenbart att nämnden inte gjort vad de kunnat för att driva dessa ärenden framåt. Istället har handläggningen i ärendena varit mycket passiv och med mycket långa intervall mellan åtgärderna. De åtgärder som har vidtagits har i de flesta fall handlat om att begära in komplettering från huvudmännen, utan att kontakta någon annan part. Nämnden har t.ex. begärt att huvudmannen ska ge in en social utredning. Länsstyrelsen vill påpeka att socialförvaltningen är skyldiga att ge in sådan information som nämnden begär (enligt 16 kap. 10 § FB). När kompletteringar inte har inkommit har ärendet blivit liggande. Nämnden har i de flesta av dessa ärenden angett i skrivelserna att ärendet kan komma att avskrivas om inte komplettering ges in.

Länsstyrelsen ser allvarligt på hur nämnden handlagt dessa ärenden och de konsekvenser det kan ha fått för huvudmännen och att huvudmannen inte fått en prövning av sitt behov av ställföreträdare. Handläggningstiden i ärendena har varit mycket lång och nämndens handläggning har varit mycket passiv. Genom att nämnden i de flesta fall lagt en stor del av utredningsansvaret på huvudmannen har nämnden inte i tillräcklig utsträckning tagit hänsyn till att huvudmännen ofta är personer som har svårt med myndighetskontakter. Länsstyrelsen anser därför att nämnden förtjänar allvarlig kritik för hur dessa anmälningsärenden handlagts.

Länsstyrelsen ålägger nämnden, i enlighet med 24 § förmynderskapsförordningen, att senast den 1 maj 2015 underrätta Länsstyrelsen om vilka åtgärder som nämnden avser att vidta med anledning av kritiken. Länsstyrelsen kommer vid nästa inspektion, under år 2015, att följa upp att handläggningen av anmälningsärenden förbättrats.

Övrig aktgranskning med kritik

Handläggningstid granskning av årsräkningar

Länsstyrelsen har i tidigare rapporter framfört kritik mot nämndens långa handläggningstider för granskning av årsräkningar (senast efter tillsynsbesöket år 2013 dnr 203-1808-2013). Vid den nuvarande inspektionen noterade Länsstyrelsen följande.

- I akt 14807 och akt 30167 angående förmynderskap för två barn hade båda årsräkningarna för år 2012 respektive år 2013 ännu inte granskats.
- I akt 31423 angående ett förmynderskap granskades årsräkningarna för år 2012 och 2013 den 24 oktober 2014.
- I akt 30350 angående ett förvaltarenskap granskades årsräkningarna för år 2012 och år 2013 den 2 oktober 2014.
- I akt 30208 angående ett godmanskap granskades årsräkningen för år 2012 den 6 augusti 2014.
- I akt 24157 angående ett förmynderskap för två barn granskades båda barnens årsräkningar för år 2011, 2012, 2013 och det ena barnets sluträkning för år 2014 den 2 juni 2014.

Nämnden uppgav att deras nya ärendehanteringssystem precis är på väg att sjösättas. De räknar med att det nya systemet, där årsräkning kan lämnas in i elektronisk form och där många nya mallar för beslut m.m. kommer att finnas, så småningom kommer att leda till förkortade handläggningstider. De har satt sex månader som nytt mål för när granskningen av årsräkningarna ska vara klar. Efter inspektionen har nämnden uppgett att det nya systemet har blivit försenat på grund av tekniska problem men att det ska börja användas under våren år 2015.

Länsstyrelsen vill återigen betona vikten av en snabb handläggning hos överförmyndaren, av rättssäkerhetsskäl för den enskilde som annars kan riskera att hans eller hennes personliga eller ekonomiska förhållanden försämras. Länsstyrelsen kan konstatera att det skett vissa förbättringar, men att det fortfarande finns problem med handläggningstiderna. Länsstyrelsen är därför fortsatt kritisk till de långa handläggningstiderna och kommer att följa upp att ytterligare förbättringar skett vid nästa inspektion.

Överklagan och ansökan om upphörande

Vid granskningen av akt 33382 angående ett förvaltarskap noterade Länsstyrelsen bl.a. följande. Den föregående förvaltaren blev entledigad från uppdraget den 1 april 2014. Den 31 mars 2014 skickade denne in till nämnden, via epost och brev, en ansökan om att förvaltarskapet ska upphöra. På skrivelsen satt en lapp från nämnden där det står "förvaltaren redan utbytt". Skrivelsen hade inte omprövats av nämnden eller överlämnats till tingsrätten.

Den föregående förvaltaren gav den 14 maj 2014 även in en begäran om omprövning alternativt överklagan av ett arvodesbeslut. Inte heller denna skrivelse hade överlämnats till tingsrätten.

Enligt 4 § 3 st FL ska en myndighet hjälpa en enskild till rätta om denne av misstag vänder sig till fel myndighet. Båda dessa skrivelser ska rätteligen hanteras av tingsrätten såsom överklagandeinstans – om nämnden inte funnit anledning att ompröva arvodesbeslutet – och nämnden borde således överlämnat handlingarna dit. Nämnden förtjänar kritik för sin bristande hantering av skrivelserna och Länsstyrelsen förutsätter att åtgärder vidtas.

Sluträkning

I akt 13802 angående ett förmynderskap blev barnet myndigt den 25 augusti 2012. Nämnden begärde in sluträkning och har därefter både påmint och hotat om vite. Nämnden samtalade med barnet i januari 2013 och antecknade att hon "inte har något emot att frågan avskrivs. Hon säger att hon har bättre koll på sin ekonomi än sin mamma." Nämnden beslutade den 12 april 2013 att avskriva begäran om sluträkning. Nämnden överlämnade redovisningshandlingarna till dottern den 27 oktober 2014.

Enligt 13 kap. 15 § FB är förmyndarna skyldiga att lämna sluträkning inom en månad efter att barnet blivit myndigt. Av 16 kap 8 § FB framgår vilka handlingar som före arkivering ska ha expedierats till den som är behörig att ta emot redovisningen. Nämnden ska bl.a. lämna över sluträkning, förteckning samt årsräkningar. Om nämnden anser att en ställföreträdare inte behöver ge in redovisning för sin förvaltning så är nämndens enda möjlighet att fatta beslut om befrielse enligt 13 kap. 16 § FB. Nämnden kan således inte 'avskriva' en sluträkning på det sätt som skett. Bedömningen bör heller inte överlämnas till barnet utan det är nämnden som ska göra en prövning i det enskilda fallet. Vidare har det tagit anmärkningsvärt lång tid för nämnden att överlämna redovisningshandlingarna till barnet. Sammantaget är Länsstyrelsen kritisk till nämndens handläggning av ärendet.

Bevakning av redovisning

I akt 34353 angående ett förmynderskap framgick bl.a. följande. En god man förordnades den 26 maj 2014 för att bevaka barnets rätt vid köp av en fastighet från sina förmyndare. Gode mannen ansökte till nämnden den 24 juni 2014 om samtycke till köpet. På ansökningshandlingen står "Köpet kommer att finansieras genom kontanta medel som finns på [NN:s] konto i [banken] och motsvarar ca 20 % av hans likvida tillgångar". Barnet betalade 2,5 miljoner kronor för sin del i fastigheten. Nämnden hade inte begärt in förteckning och det fanns ingen annan redovisning i ärendet.

I akt 30417 angående ett förmynderskap samtyckte nämnden den 22 augusti 2012 till fördelningen i ett arvskifte där den avlidnes två barn delade på kvarlåtenskapen, vari en fastighet ingick. Nämnden har samtidigt begärt att barnens gode man skulle ge in bevis om att barnen blivit lagfarna ägare av fastigheten och att övriga tillgångar överförts till dem. En påminnelse skickades ut den 10 februari 2014. Den 15 april 2014 kontrollerade nämnden fastighetsregistret och konstaterade att barnen erhållit lagfart. Den 25 april 2014 begärde nämnden in från gode mannen ett yttrande som inte inkom. Gode mannen var ännu inte entledigad. Den 12 augusti 2014 har nämnden begärt att förmyndaren ska ge in en tillgångsförteckning, på grund av en utbetalning från ett försäkringsbolag. Nämnden har i en tjänsteanteckning samma dag skrivit "Efter besök och telefonsamtal framkommer att de båda underåriga äger ca 1 mkr var samt 25 % av en fastighet. Modern ska inkomma med förteckning och omfattningen ska om förteckningen visar på tillgångar som överstiger 8 pbb ändras till kontrollerad förvaltning". Förteckningar gavs in den 8 september 2014.

Enligt 13 kap. 2 § FB ska 13 kap. 3-7 §§ FB tillämpas när värdet på en omyndigs tillgångar som ska förvaltas av föräldrarna har kommit att överstiga åtta gånger gällande prisbasbelopp. Enligt 13 kap. 3 § ska föräldrarna ge in en förteckning av barnets tillgångar inom en månad efter att värdet på tillgångarna överstigit åtta prisbasbelopp. Enligt 13 kap. 14 § ska föräldrar före den 1 mars varje år i en årsräkning till överförmyndaren redogöra för förvaltningen under föregående år av egendom som avses i 13 kap. 2 § FB samt sådan egendom som omfattas av bestämmelserna om samtycke enligt 10 §, avseende bl.a. fast egendom.

Länsstyrelsen vill framhålla att nämndens granskning av ställföreträdarens redovisning av sin förvaltning utgör en kontroll av att ställföreträdaren använder huvudmannens, eller barnets, tillgångar till dennes fördel. Det är därför viktigt att nämnden aktivt bevakar att redovisning ges in. Länsstyrelsen är kritisk till nämndens bristande tillsyn i ärendena.

Omprövning förvaltarskap

I föregående protokoll fick nämnden kritik för att ingen omprövning av förvaltarskapen hade gjorts under år 2012. Nämnden uppgav då att de hade nedprioriterat omprövningen men att en omprövning skulle ske under år 2013. Vid förevarande inspektion kunde Länsstyrelsen konstatera följande. Nämnden har under år 2013 fattat beslut i samtliga förvaltarskap om att avskryva omprövningen avseende år 2012. I de flesta av de granskade ärendena angående förvaltarskap hade en omprövning skett under 2013, men inte i alla. I akt nr 24417, 27168, 6279, 30286 och 6752 hade ingen omprövning skett varken år 2012 eller år 2013. Nämnden har efter inspektionen uppgett att de inte hann ompröva samtliga förvaltarskap år 2014; 463 av 948 förvaltarskap var granskade per den 11 februari 2015.

Enligt 5 § 2 st förmynderskapsförordningen (1995:379) (FFO) ska överförmyndaren årligen särskilt granska samtliga förvaltarskap för att pröva om det finns skäl att ansöka om upphörande av förvaltarskapet. Länsstyrelsen är kritisk till att omprövning inte skett i alla ärenden under 2013 och inte heller år 2014. Mot bakgrund av att inga ärenden omprövades år 2012 kan det innebära att vissa förvaltarskap inte omprövats sedan år 2011. Länsstyrelsen vill påpeka att nämndens beslut att avskryva omprövningen inte påverkar det faktum att ingen

omprövning ägde rum under år 2012. Länsstyrelsen kommer att följa upp att nämnden ändrat sina rutiner vid nästa inspektion, under år 2015.

Granskning av årsräkningar

Vid granskningen av akt 24157 angående ett förmynderskap noterade Länsstyrelsen bl.a. följande. Årsräkningen för år 2012 är en kopia och det är nämnden som har skrivit in alla uppgifter i årsräkningen som är granskad utan anmärkning. Årsräkningen för år 2013 inte undertecknad och det är nämnden som har skrivit in alla uppgifter i årsräkningen som är granskad utan anmärkning.

Enligt 13 kap. 14 § FB ska föräldrar före den 1 mars varje år i en årsräkning till överförmyndaren redogöra för förvaltningen under föregående år av egendom som avses i 13 kap. 2 § samt sådan egendom som omfattas av bestämmelserna om samtycke enligt 13 kap. 10 §. Årsräkningen ska avges på heder och samvete. Att så skett har betydelse för ett eventuellt framtida utkrävande av straffansvar av en ställföreträdare. Om ställföreträdaren ger in en kopia måste nämnden begära att ställföreträdaren inget årsräkning i original med en underskrift på heder och samvete.

Enligt Länsstyrelsen får nämnden inte själv fylla i årsräkningar åt föräldrarna och sedan granska sin egen redovisning. Överförmyndaren måste använda sig av andra metoder för att komma till rätta med bristfälliga eller helt uteblivna redovisningar. Nämnden kan inte undgå kritik för sin handläggning i denna del.

Samtycke till köp av värdepapper

I akt 34497 angående ett förmynderskap framkom bl.a. följande. Förmyndaren ansökte den 12 maj 2014 om nämndens samtycke till köp av aktier m.m. Nämnden begärde den 22 maj 2014 komplettering av förmyndaren. Komplettering gavs enligt dagboksbladet in den 28 maj 2014. Kompletteringen finns dock inte i akten och därefter har inga åtgärder vidtagits.

Enligt 7 § FL ska varje ärende där någon enskild är part skall handläggas så enkelt, snabbt och billigt som möjligt utan att säkerheten eftersätts. En ansökan om samtycke till köp av aktier och andra värdepapper är ofta något tidsberoende, då priser m.m. kan ändras. Det är därför viktigt att nämnden så snabbt som möjligt ger ett svar på en dylik ansökan. Vid inspektionstillfället hade det gått fem månader sedan ansökan gavs in, utan att nämnden fattat beslut. Det är för lång tid och nämnden kan inte undgå kritik för sin handläggning. Länsstyrelsen förutsätter att nämnden fattar ett beslut i ärendet snarast möjligt.

Övrig aktgranskning

Språkbruk

På sammanträdet diskuterades nämndens språkbruk t.ex. när nämnden vänder sig till huvudmannen. I en skrift står som följer:

Anordnande av godmanskap förutsätter att den det gäller själv samtycker till att få god man. Nämnden behöver därför ett skriftligt besked från Dig i saken. Bifogar en blankett som Du kan använda för egen ansökan, alternativt för att ge besked om Du ej vill tillförordnas en god man.
Om Du vill ha god man önskar vi även erhålla kompletteringar i form av:
-Social utredning som styrker behov av god man (utredningen kan skrivas av t.ex. socialsekreterare, biståndshandläggare eller kurator).

-Uppgifter om ekonomi; eventuella inkomster/utgifter samt tillgångar/skulder
 -Uppgifter om eventuella fullmakter som finns idag
 Svar och eventuella kompletteringar emotses snarast möjligt, dock senast [...].
 Om du inte har inkommit med besked till dess kommer vi att avskriva ärendet.

Länsstyrelsen påpekade att skrivelserna ofta är skrivna med ett ganska svårt språk som ställer höga krav på mottagaren. Nämnden uppgav att de arbetar med att förenkla språket.

Det framgår av de granskade akterna att många av huvudmännen har funktionsnedsättningar eller lider av en sjukdom som ibland kan göra det svårt för dem att förstå myndighetsspråk och som just därför behöver hjälp med den typen av kontakter med myndigheter. Av 7 § FL framgår att en myndighet skall sträva efter att uttrycka sig lättbegripligt.

Bostadsrätt i årsräkning

I akt 17365 angående ett förvaltarskap framgår att huvudmannen bor i en bostadsrätt. Bostaden finns upptagen i samtliga årsräkningar fram till årsräkningen för år 2010. I årsräkningen för år 2011 finns den med på redovisningen av huvudmannens tillgångar per den 1 januari 2011 men inte per den 31 december 2011. I följande årsräkningar finns bostadsrätten inte med alls. I akten finns ingen information om att bostadsrätten sålts och huvudmannen har inte bytt adress. Årsräkningarna är granskade utan anmärkning.

Länsstyrelsen framförde att nämnden bör kontrollera att bostadsrätten fortfarande finns kvar i huvudmannens ägo.

Begäran om entledigande och byte

I akt 30220 har huvudmannen vid ett besök den 14 februari 2013 framfört att hon vill byta god man. Den 19 februari 2013 har gode mannen begärt sig entledigad. Nämnden har den 26 mars 2013 ansökt till tingsrätten om att godmanskapet ska upphöra. Det finns inte dokumenterat att huvudmannen blev informerad om ansökan vid detta tillfälle. Den 10 juli 2013 har tingsrätten förelagt nämnden att ge in ett yttrande, varpå nämnden begärde anstånd till den 26 augusti. Enligt dagboksbladet har nämnden därefter skickat ut en blankett för åtagande av uppdraget som god man i ärendet till en person. Det finns inte dokumenterat hur eller varför denna person rekryterats till uppdraget vid detta tillfälle. Den 29 augusti 2013 accepterade huvudmannen förslaget på god man. Nämnden återkallade samma dag sin ansökan om upphörande till tingsrätten och tillstyrkte samtidigt bytet och föreslog en ny god man. Tingsrätten beslutade den 4 september 2013 att byta god man.

I maj 2014 har huvudmannen återigen begärt att få byta god man. I juli 2014 har gode mannen ansökt om att godmanskapet ska upphöra och nämnden har överlämnat ansökan till tingsrätten.

Enligt 11 kap. 19 och 20 §§ FB är det överförmyndaren som fattar beslut om entledigande av en god man. Tingsrätten hade således inte mandat att fatta beslutet den 4 september 2013 och nämnden borde inte ha överlämnat denna fråga till dem. Nämnden bör utreda vilka åtgärder som behöver vidtas.

Nämnden har beslutat att ansöka om upphörande hos tingsrätten men tycks inte ha upplyst huvudmannen eller gode mannen om detta. Nämnden borde löpande ha informerat både huvudmannen och gode mannen om vad som var på gång i ärendet angående byte/entledigande, t.ex. att nämnden valt att ansöka om upphörande.

Resekostnader

Länsstyrelsen noterade i bl.a. akt 33382 att förvaltaren den 28 april 2014 fått ett arvodesbeslut där det i beslutstexten bl.a. står följande.

Ersättning för resor ingår varken i arvodet eller i kostnadsersättningen utan ska tas ut av huvudmannens medel utan särskilt beslut från överförmyndaren.
Ersättningen är f.n. 18,50 kr per mil.

I den information som nämnden har på sin hemsida angående arvode till gode män och förvaltare har Länsstyrelsen noterat att följande står om kostnadsersättning:

Utan särskilt förhandsmedgivande har förmyndaren/gode mannen/förvaltaren rätt att erhålla ersättning för normalt förekommande löpande utgifter såsom kostnader för kortare resor, telefon, porto och dylikt, med upp till 2 % av prisbasbeloppet.

Såsom underlag för fastställandet av storleken av kostnadsersättningen bör förmyndarna, gode männen och förvaltarna i årsredovisningen ange vilka kostnader som förekommit.

Denna schablonersättning omfattar således icke kostnader för längre resor med egen bil, biljettkostnad för längre resor med allmänna kommunikationsmedel och dylikt. Sådana kostnader skall uttagas av huvudmannens medel vid tidpunkt, då kostnaden uppstått.

Om kostnaden kan förutses bör överförmyndarens medgivande inhämtas i förväg.

Länsstyrelsen framförde att enligt 12 kap. 16 § FB ska överförmyndaren fatta beslut om ersättning för utgifter som varit skäligen påkallade för uppdragets fullgörande. Överförmyndaren ska även ta ställning till om ersättningen ska betalas av den enskildes medel eller av kommunen. Nämnden ska således alltid fatta beslut om ställföreträdare ska få ersättning för utgifter och pröva vem som ska betala ersättningen. Detta inkluderar även ersättning för resekostnader. Nämnden får själv avgöra hur ersättningen betalas i varje enskilt fall (se prop. 1974:142 s. 149).

Nämnden uppgav att de har handlagt detta i enlighet med ett cirkulär från Sveriges Kommuner och Landsting. De kontrollerar alltid gode mannens uttag för resor i årsräkningen. Nämnden uppgav dock att de tar till sig Länsstyrelsens påpekande.

Underrättelse om beslut

I akt 30494 angående ett förvaltarskap framkom bl.a. följande. Nämnden beslutade den 14 februari 2013 om att samtycka till förändrade villkor för ett borgensåtagande. Av akten framgår inte att beslutet expedierades till förvaltaren. Beslutet finns inte heller diariefört. Förvaltaren frågade den 10 april och 8 augusti 2013 vad som har hänt med hans ansökan. Handläggare har svarat honom den 11 april och den 22 augusti 2013 att frågan har lämnats vidare för handläggning.

Länsstyrelsen framförde att nämnden bör undersöka om förvaltaren nu har fått beslutet.

Adoption

I akt 27004 angående ett ensamkommande barn har nämnden den 7 mars 2012 fått muntlig information från gode mannen att barnet adopterats av en moster. Nämnden bad gode mannen skicka in domen och begära sitt entledigande. Den 19 mars 2012 gav gode mannen in domen till nämnden. Därefter har nämnden inte vidtagit någon åtgärd.

Enligt 4 kap. 8 § FB ska ett adoptivbarn likställas med ett biologiskt barn, vilket bl.a. innebär att den som adopterar blir barnets legala förmyndare. Barnet har därför inte längre behov av någon god man, och enligt 5 § p. 4 lag (2005:429) om god man för ensamkommande barn ska godmanskapet upphöra om det är uppenbart att en god man inte längre behövs. Godmanskapet bör därmed upphöra.

Delegation

I akt 27438 angående ett förvaltarskap har nämnden den 27 september 2013 fattat beslut om att entlediga förvaltaren. Beslutet är fattat av en tjänstgörande överförmyndare. Nämnden uppgav att de känner till ställföreträdaren och att ärendet har dragits för nämnden. De är medvetna om att det är ett beslut som måste fattas i nämnd. Nämnden undrade om det är möjligt att först fatta ett beslut i nämnd att en ställföreträdare ska bytas ut i samtliga sina ärenden, men innan det finns ersättare. Därefter skulle beslutet om byte i det enskilda ärendet fattas av handläggare när det väl finns en ersättare.

Länsstyrelsen anser att det saknas stöd i föräldrabalken för att fatta beslut på detta sätt. Om nämnden har fattat beslut i denna ordning bör åtgärder vidtas.

Övriga frågor

Uppföljning av klagomålsärenden

Länsstyrelsen har sedan det senaste tillsynsbesöket framfört kritik mot nämnden i tre beslut (se dnr 2031-18089-2014, 2031-37376-2013 och 2031-39159-2013). Länsstyrelsen tog därför upp ärendena vid nuvarande inspektion och vilka insatser nämnden vidtagit för att komma till rätta med den kritik som Länsstyrelsen framfört.

Nämnden uppgav att de även har fått kritik från JO vad gäller hanteringen av överlämning av överklaganden till tingsrätten. Nämnden har uppmärksammat problemen och har utbildat personalen på kansliet i frågan.

Nämnden fick även kritik för lång handläggningstid vid begäran om utlämnande av allmän handling. Nämnden uppgav att avsikten är att en begäran om handling ska hamna hos någon av juristerna på kansliet. Ibland hamnar de dock hos någon av de tjänstgörande överförmyndarna och då har det ibland blivit problem. Nämnden är medveten om hur detta ska hanteras.

Hyresrätt

I föregående protokoll påpekade Länsstyrelsen att nämndens samtycke inte behövs för att en ställföreträdare ska säga upp ett hyreskontrakt. Nämnden uppgav

att de har ändrat på denna rutin, numera hanteras frågan så att ställföreträdaren måste få samtycke till uppsägningen från huvudmannen och ge in bevis på att hyresrätten är uppsagd till nämnden.

Antal uppdrag per ställföreträdare

Nämnden har bestämt att en ställföreträdare inte ska ha fler än 20 uppdrag. Men det finns idag många som har fler uppdrag än så och de kan inte entlediga dem såvida de inte missköter uppdraget. Men de kommer inte att ge dem fler uppdrag. Nämnden önskar att Länsstyrelsen tittar på frågan om hur många uppdrag som det är lämpligt att en ställföreträdare har och överväger om någon rekommendation kan tas fram. -

Tillgänglighet

Sedan våren 2014 har nämnden en kundtjänst som tar emot samtal. De får mycket samtal och i 80 % av fallen har kundtjänst kunnat lösa frågorna då de har tillgång till Wärna. De frågor som kundtjänst inte kan svara på ska föras vidare till handläggarna för svar. Idag distribueras alla dessa frågor till flera handläggare och till de tjänstgörande överförmyndarna. Nämnden planerar att ändra detta system så bara en person är ansvarig för att hantera dessa frågor. De kommer även i framtiden ha en jourtelefon där t.ex. tingsrätten och kundtjänst kan nå kansliet.

Länsstyrelsen uppgav att det inkommer mycket klagomål på nämndens tillgänglighet då en del tycks uppleva att de inte kommer vidare från kundtjänsten till kansliet och att nämnden inte återkommer till dem. Länsstyrelsen ser positivt på att nämnden arbetar med att utveckla detta område.

Omorganisation

Nämnden uppgav att de håller på att omorganisera verksamheten på kansliet. De har anlitat en extern konsult för att utveckla arbetet. Nämnden har arbetat mycket med att utveckla hur de arbetar med ärenden om anordnande av ställföreträdarskap och byte av ställföreträdare. De har också nyligen rekryterat nya handläggare.

Nämnden uppgav även att från och med 1 jan 2015 kommer de inte längre att ha två tjänstgörande överförmyndare. Istället ska de ha jurister i tjänst motsvarande tid. Nämnden har efter inspektionen framfört att de ännu inte fått medel för dessa juristtjänster.


Eva Lundgren Axell


Lotta Reimers

Bilaga:
granskade akter

Kopia till:
Överförmyndarnämnden i Stockholms stad
Kommunfullmäktige i Stockholms stad
Kommunstyrelsen i Stockholms stad
Kommunrevisionen i Stockholms stad



Granskade akter

Ansökan eller anmälan om behov av ställföreträdare

Akt nr 28918, 28970, 28307, 31272, 31371, 29463, 30885, 30600, 28794, 30097, 30096, 31133, 30021, 30959, 30486

Förmynderskap

Akt nr 31982, 31946, 31502, 26700, 31849, 26720, 33120, 28219, 29204, 30076, 31451, 14807, 14465, 30167, 14516, 34497, 25827, 27372, 34353, 33441, 29142, 15118, 30417, 30542, 24157, 13802, 31423, 14513, 30246, 36625

Godmanskap

Akt nr 26095, 30220, 30453, 30323, 30297, 2651, 25029, 32654, 29477, 30208, 8079, 7216, 24140, 7941, 32437, 31714, 7556, 28718, 27794, 30118, 7682, 30229

Förvaltarskap

Akt nr 22853, 7590, 33382, 7627, 6279, 6752, 32146, 27170, 17365, 27168, 24965, 7625, 30350, 18578, 20536, 7473, 29912, 15112, 30992, 30286, 17582, 28670, 20362, 26324, 30494, 32681, 27438, 28593, 24417, 20484

God man för ensamkommande barn

Akt nr 21071, 30392, 28429, 27004, 31415, 30195, 31445, 19769